Õiguskantsler

Riina Solman
abilinnapea
Tallinna Linnakantselei
lvpost@tallinnlv.ee

Teie nr

Meie 30.10.2026 nr 7-5/262237/2609167

Isikliku abistaja tagamine

Lugupeetud Riina Solman

Teile teadaolevalt pöördus õiguskantsleri poole [ ] murega, et Tallinna linn ei ole talle korraldanud isiklikku abistajat ning ilma abita ei ole tal võimalik [ ]õppes osaleda. Avaldaja selgitas õiguskantslerile saadetud täiendavas avalduses (pärast seda, kui õiguskantsleri nõunik saatis Tallinna linnale asja kohta küsimused), et vaatamata tema kodus tehtud mõningatele kohandustele ei sobi tema praegune elukoht ratastooliga liikujale, sest majas pole lifti ega muid lahendusi treppidest liikumiseks. Selle tõttu on abistajad sunnitud teda treppidest üles ja alla kandma. Avaldaja selgitas, et linn pole talle taganud eluruumi, mis talle sobiks.

Toetudes õigusaktidele ja Teie antud selgitustele, leian, et Tallinna Linnavalitsus on rikkunud avaldaja õigusi, sest jättis talle septembrikuus tagamata isikliku abistaja teenuse. Peale selle polnud linnal 15. oktoobri 2026 seisuga pakkuda lahendust, kuidas korraldatakse avaldajale abi pärast seda, kui lõpeb talle oktoobrikuuks korraldatud ajutise abi osutamine.

Soovitan Tallinna linnal tagada avaldajale viivitamata talle lubatud isikliku abistaja teenus ettenähtud mahus ja viisil.

Kui Tallinna linna ja [ ] vahel sõlmitud raamlepingu kohane isikliku abistaja tunnitasu (8 eurot 20 senti) koos teenusesaaja omaosalusega (0,13 eurot tunnis) ei võimalda maksta töötasu, mis motiveeriks isiklikku abistajat seda tööd tegema, siis tuleb Tallinna linnal leida lisarahastus, mis tagaks teenuse tegeliku ja stabiilse kättesaadavuse (vt ka õiguskantsleri 25.02.2022 seisukohta).

Palun kaaluge avaldaja vajadustele vastava eluruumi tagamist. Sobiv eluruum võib muu hulgas lihtsustada isikliku abistaja teenuse korraldamist, sest abistaja ülesanded muutuvad füüsiliselt kergemaks.

Palume Teilt hiljemalt 13. novembriks tagasisidet, kuidas linn on probleemi lahendanud.

1. [ ] Linnaosa Valitsus määras [ ] otsusega nr [ ] avaldajale isikliku abistaja kuni 180 tunniks kuus ajavahemikus 01.09.2026–27.04.2029. Septembrikuus ei olnud avaldajale teenus tegelikult kättesaadav. Oktoobris leppis linn avaldajaga kokku, et talle pakutakse ajutist lahendust (abistajatega on sõlmitud ühekuuline leping).

Niisiis, kuna linn jättis avaldajale septembrikuus isikliku abistaja teenuse korraldamata, rikuti avaldaja õigust isiklikule abistajale. Kui linn ei leia alates 1. novembrist 2026 olukorrale lahendust, rikutakse avaldaja õigusi ka tulevikus.

2. On mõistetav, et Tallinn soovib teenuseosutajate (nt [ ]) kaudu sotsiaalteenuste tagamisel seada teenuste eest tasumisele selged rahalised piirid. Seejuures tuleb siiski arvestada, et vahetuid teenuseosutajaid värvatakse avatud tööturult, kus töötasu kujuneb pakkumise ja nõudluse vahekorda arvestades, mitte lähtuvalt sellest, milles Tallinn on oma lepingupartneriga kokku leppinud. Keegi pole kohustatud võtma vastu pakkumist, mis teda seda tööd tegema ei motiveeri, isegi kui tunnitasu ületab kehtivat töötasu alammäära.

Seadus ei anna kohalikule omavalitsusele õigust jätta inimesele abi korraldamata, kui ei leita vahetut teenuse osutajat, kes nõustuks kohaliku omavalitsuse (praegusel juhul Tallinna linna ja [ ] vahel kokku lepitud) pakutava palgaga.

Kuna probleem pole uus (vt ka õiguskantsleri 25.02.2022 seisukohta), peab linnal olema lahendus ka sellisteks juhtudeks, kui linna makstav tasu teenuseosutajale ei võimalda maksta palka, mis vastaks võimalike töötegijate palgasoovidele. Mõistlik oleks juba ette arvestada, et taolisi olukordi võib tekkida, ning mõelda, kuidas sel juhul vajalik rahastus (ja teenus) operatiivselt tagada.

3. Kuigi möönate (Teie vastuse p 4), et avaldaja [ ] ei ole seaduse järgi kohustatud ise isiklikku abistajat asendama (perekonnaseaduse (PKS) § 100 lg 1), jääb arusaamatuks, miks linn lähtus 1. oktoobril täiendava rahastamise otsust tehes eelkõige sellest, et [ ] oli saanud trauma ega olnud ajutiselt võimeline [lapsele] senist abi osutama.

Linnale oli juba 02.09.2026 teada, et avaldajale ei õnnestunud abistajat leida (Teie vastuse p 5). Seega oleks tulnud kaaluda lisarahastust abistaja leidmiseks kohe pärast seda, kui saadi teada, et abistajat leida ei õnnestu. Linn pidi arvestama, et kui inimesel abistajat ei ole, ei saa ta koolis käia. Linn ei võinud eeldada, et avaldaja [ ] asub ise täitma isikliku abistaja ülesandeid ajal, mil linn oli võimetu isiklikku abistajat korraldama. Perekonnaseadus ega ükski muu seadus ei pane avaldaja [ ] kohustust oma täisealist [last] isiklikult hooldada.

Praegusel juhul pani linna suutmatus teenust korraldada avaldaja pere sundolukorda.

Selline asjade korraldus ei ole seadusega kooskõlas.

4. Olete möönnud, et linn pole seni hinnanud avaldaja ja tema perekonna võimalust teenuse eest maksta (sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 16 lg 2). Seda nii [ ]-ga sõlmitud raamlepingu järgset omaosalust (0,13 eurot tunnis) kui võimalikku lisapanust.

Sotsiaalseadustiku üldosa seaduse (SÜS) § 26 lõige 1 näeb ette, et hüvitise andmise aluseks olevasse otsusesse tuleb märkida vähemalt 1) inimese taotluse kokkuvõte, kui hüvitise saamiseks on esitatud taotlus; 2) rahalise hüvitise korral selle arvestuse alused ja suurus ning vastavalt hüvitise liigile maksmise algus- ja lõpptähtaeg, samuti hüvitise suuruse muutumine; 3) mitterahalise hüvitise korral hüvitise andmise tähtajad, tingimused ja kord; 4) muud seaduses sätestatud andmed.

[ ] Linnaosa Valitsuse [ ] otsus nr [ ] ei vasta nendele nõuetele. Muu hulgas pole otsuses märgitud isikliku abistaja teenuse eest tasu maksmise tingimusi.

Viitasite oma vastuses õiguskantsleri nõunikule, et avaldaja omaosalus on ette nähtud raamlepingus. Küsimus on, kas see leping seob avaldajat vahetult. Kui avaldajal tuleb isikliku abistaja teenuse eest tasuda, tuleb linnal avaldajale teatavaks teha, kui palju ta teenuse eest maksma peab.

5. Olete asjakohaselt viidanud (Teie vastuse p 4), et linn peab arvestama PKS § 102 lõikes 1 sätestatut (täisealise inimese vanema ülalpidamiskohustus erineb lapse ülalpidamiskohustusest). Selle sätte järgi vabaneb vanem ülalpidamiskohustusest selles ulatuses, milles ta ei ole tema muid kohustusi ja varalist seisundit arvestades võimeline andma teisele isikule (oma täisealisele lapsele) ülalpidamist, kahjustamata enese tavalist ülalpidamist.

Praegusel juhul peab avaldaja [ ] ülal ka avaldaja alaealist [ ], kelle vajadusi tuleb samuti arvestada avaldaja ja tema pere maksevõime hindamisel. Mõistagi võib [ ] olla muidki kohustusi, mis piiravad tema võimalusi täisealisele [lapsele] elatist maksta.

6. Avaldaja selgitas õiguskantslerile saadetud täiendavas avalduses, et tema pere elukohta küll kohandati tema vajadustele vastavalt (laiendati ukseavasid ja eemaldati lävepakud), kuid probleeme on veel: vanni ei saa, tualett on liiga kitsas, kraanikauss ei ole avaldajale ligipääsetav, puuduvad tõstmislingud jne.

Peamine mure, mis suurendab avaldaja abivajadust ning raskendab ka abistaja leidmist, on korterist õue ja tagasi liikumine. Majas pole praegu lifti ega mingit muud lahendust ratastooliga liikuja jaoks, mistõttu tuleb abistajatel abivajajat trepist üles ja alla kanda. Avaldajal pole raha, et maksta omaosalust trepitõstuki soetamiseks (avaldaja sõnul ligikaudu 6000 eurot). Avaldaja olevat taotlenud linnalt ratastooli kasutajale kohandatud korterit, kuid linn olevat keeldunud.

Puuetega inimeste õiguste konventsiooni (PIK) üks aluspõhimõtetest on puudega inimese iseseisvuse ja autonoomia austamine (artikkel 3 p a, artikkel 19). Puudega inimesele tuleb iseseisva elu võimaldamiseks luua juurdepääsetav keskkond (artikkel 9). Samamoodi on SHS § 3 lõike 1 punktis 2 ette nähtud, et sotsiaalabi andmisel eelistatakse abimeetmeid, millega otsitakse võimalusi ja suurendatakse inimese suutlikkust toime tulla ja korraldada oma elu võimalikult iseseisvalt.

Õiguskantslerile pole teada, kas ja milliseid otsuseid on linn teinud, et tagada avaldajale sobiv eluruum (avaldaja saatis avalduse elukoha murega siis, kui olime Teie poole juba pöördunud). Soovitame Teil kaaluda võimalust tagada avaldajale tema puuet arvestav sobiv eluruum või kohandada tema praegust eluruumi nii, et ratastooliga saaks korterist ja majast väljuda, ilma et abistajatel tuleks inimest treppidest üles ja alla kanda.

Avaldaja on täisealine inimene. Kuigi tema [ ] on eluruum olemas, ei tähenda see, et avaldaja ei vaja oma eluruumi (vt ka SHS § 42). Mõistagi ei luba seadus ka eeldada, et avaldaja [ ] tuleb korteri juurde viiva trepitõstuki soetamiseks tasuda omaosalust. Nagu öeldud, saab [ ] rahaline panus oma [lapse] sissetulekutesse ja tema vajaduste rahuldamisse piirduda elatise maksmisega, nagu on sätestatud PKS § 102 lõikes 1. Linnal tuleb SHS § 16 järgi hinnata, kas ja kui palju on avaldajal võimalik oma sissetulekutest (mille osaks on [ ] saadav elatis) maksta pere praeguse eluruumi kohandamise eest (sh nt trepitõstuki soetamise eest).

Võib arvata, et kui avaldaja abistaja ülesanded oleks füüsiliselt kergemad, sest abistaja kodu arvestaks ratastooliga inimese vajadustega, oleksid abistaja ülesanded füüsiliselt vähem koormavad ja linnal oleks abistajat ka lihtsam leida.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Olari Koppel
asetäitja-nõunik, õiguskantsleri kantselei direktor
õiguskantsleri ülesannetes

Koopia: avaldaja

Aigi Kivioja 693 8428
Aigi.Kivioja@oiguskantsler.ee